

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 373.3.035:39 (=161.2)
DOI: 10.37026/2520-6427-2023-115-3-68-74

Тетяна ГРИЦІВ,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Чортківського навчально-наукового інституту
підприємництва і бізнесу
Західноукраїнського національного університету,
Чортків, Україна
ORCID: 0000-0002-6666-1106
e-mail: g.tanya76meta.ua@meta.ua

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПЦІЇ ДУХОВНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Анотація. У статті окреслено актуальність та доцільність наукового пошуку, обумовленого Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, що спрямована на створення школи, яка мотивуватиме навчатися та даватиме знання, необхідні у повсякденному житті.

Обґрунтовано шляхи розвитку освітнього простору на основі народознавчого потенціалу України та створення виховної моделі Школи духовного національного відродження на основі Концепції національного відродження. Проаналізовано методологічні аспекти Концепції національного відродження, зокрема завдання, наукові підходи, принципи, методи

у контексті соціально-культурної парадигми та особливості реалізації програми «Народознавство в дії».

Означено особливості організації освітнього процесу в закладах освіти за виховною моделлю Школи духовного національного відродження, а також визначено освітні пріоритети цієї Школи – дитиноцентризм, педагогіку співробітництва, наскрізний процес виховання на основі духовно-моральних цінностей українського народу й новий зміст освіти на основі народознавства.

Ключові слова: народознавство, народна педагогіка, народознавча програма, Концепція національного відродження, наукові підходи, принципи, методи, соціально-культурна парадигма.

Tetyana HRYTSIV,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer,
Western Ukrainian National University,
Chortkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6666-1106
e-mail: g.tanya76meta.ua@meta.ua

METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE CONCEPT OF NATIONAL REVIVAL

Abstract. The article outlines the relevance and expediency of scientific research, as determined by the Concept of Implementation of State Policy in the field of general secondary education reform, known as the «New Ukrainian School», for the period leading up to 2029. This concept aims to establish a school that not only encourages learning but also imparts knowledge essential for everyday life.

The article substantiates the approaches to developing the educational landscape based on Ukraine's

ethnological potential and creating an educational model known as the School of Spiritual National Revival, which derives from the overarching «Concept of National Revival». Methodological aspects of the «Concept of National Revival», including objectives, scientific approaches, principles, and methods within the socio-cultural paradigm, are analyzed in the context of the implementation of the «Ethnoscience in Action» program.

The specific features of organizing the educational process within educational institutions, following the

educational model of the School of Spiritual National Revival are identified.

The educational priorities of the School of Spiritual National Revival have been determined, including a child-centric approach, cooperative pedagogy, a holistic educational process grounded in the spiritual and moral values of the Ukrainian people, and a new educational framework based on ethnology.

Key words: *ethnology, folk pedagogy, ethnology program, «Concept of National Revival», scientific approaches, principles, methods, social and cultural paradigm.*

Постановка проблеми. Війна росії проти України неабияк зумовила зміну поглядів українського суспільства на різні сфери життя, зокрема й освіту. Однією з негативних тенденцій сучасного розвитку освіти була надмірна увага до полікультурності, міжкультурних і кроскультурних комунікацій, де пріоритети народної культури в побудові національних державних стратегій розвитку не бралися за основу. Так, академік Г. Філіпчук у своїх численних у зв'язку з цим публікаціях наголошував на загрозах, пов'язаних зі спотвореним розумінням мети української освіти, яка повинна сприяти розвитку національного освітнього простору та почуття приналежності до української національної культури. Він, зокрема, стверджував: «Свідомо, а також за усталеною інерцією, бюрократія почала сприймати європейські стандарти, зокрема й освітній «болонський процес», лише як фетишизацію і домінування інтернаціональних, полікультурних, технологічних, універсальних ідей та підходів, забуваючи при цьому зберігати, захищати, розвивати індивідуальне національне обличчя нації, своєрідність культури, її інтереси, світовідчуття й ментальність, адже розвиток національних культур і культурної своєрідності освітніх систем, цінність природовідповідності Людини залишається пріоритетним для європейської політики...» (Філіпчук, 2018, с. 211).

У сучасних умовах, коли Україна зіткнулася з реальною загрозою знищення, важливо зробити все можливе для зміцнення духовного стрижня нації та консолідації суспільства. Зважаючи на це, важливою є побудова такої стратегії розвитку освіти, де одним із ключових завдань вважається цілеспрямоване та глибоке впровадження в систему освіти України народознавчого потенціалу. На нашу думку, важливим є розроблення таких освітніх програм, що передбачають формування нової людини з духовним світоглядним мисленням на основі народної мудрості, тобто розвиток освіти на основі народознавчих ідей не лише сприятиме вихованню позитивного ставлення до власної національної спадщини, а й допоможе сформувати національну самосвідомість, укріпити духовну ідентичність громадян, допоможе у збереженні української національної самобутності, яка конче необхідна для стійкого розвитку країни в умовах викликів сьогодення.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Актуальність та доцільність наукового пошуку обумовлена Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова

українська школа» на період до 2029 року (2016), що спрямована на створення школи, в якій буде приємно навчатися та яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

Право на формування особистості в умовах національного культурного середовища гарантоване Конституцією України та Конвенцією про права дитини. Відповідно Національною доктриною розвитку освіти в Україні (2002) окреслено стратегічні завдання випереджувальної інноваційної розбудови національної системи освіти та науки як основи розвитку особистості, суспільства, нації, держави загалом.

Сучасний розвиток національного освітнього простору визначають: Державний стандарт початкової освіти (2018), Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року» (2009), Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2021), Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (2020), Концепція екологічної освіти України (2001), Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах (2017), Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), Закони України «Про культуру» (2010), «Про освіту» (2017) та «Про загальну середню освіту» (2020), Стратегія національно-патріотичного виховання (2019), Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (2018), програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей (2018).

Ідею впровадження народознавчого потенціалу з метою розвитку освітнього простору як націєтворчої стратегії обґрунтовано в працях автора означеного дослідження, зокрема в дисертаційному дослідженні «Виховання ціннісного ставлення до Батьківщини у молодших школярів засобами народної педагогіки» (Гриців, 2021), а також у наукових публікаціях «Актуальні проблеми організації освітнього і виховного процесу в закладах освіти у повоєнний час» (Гриців, 2022a), «Ментально зорієнтований підхід у контексті соціально-культурної парадигми» (Гриців, 2022b), «Духовний вектор соціально-культурної парадигми національної освіти» (Гриців, 2022c), Концептуальні засади реалізації програми «Народознавство в дії» (Гриців, 2023) тощо.

Національну стратегію освітнього простору на основі народознавчого потенціалу українського народу забезпечує реалізація програми «Народознавство в дії» (1–4 кл.) (Вонітова, Гриців 2022), яка була схвалена для використання в освітньому процесі курсу за вибором і відповідає запитам Нової української школи. Означена програма передбачає світоглядний розвиток молодших школярів та сприяє усвідомленню себе частинкою великого українського народу, формує цілісне розуміння живої й неживої природи і місця людини в ній на основі законів, вироблених нашими дідами й прадидами відповідно до законів побудови Всесвіту, виховує любов до Батьківщини та її культурної спадщини, бажання прислухатися до народної мудрості у життєдіяльності та соціальній практиці.

Із метою національного відродження та розвитку освітнього простору на основі народознавчого потенціалу України важливим є уведення предмета «Народознавство в дії» на основі розробленої програми «Народознавство в дії» як інваріантної складової освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, оскільки цей предмет покликаний консолідувати підростаюче покоління українців у національному самоствердженні.

Наступний етап роботи – розвиток нової парадигми та вироблення нових підходів, принципів, технологій, методів щодо формування зростаючої особистості. Зважаючи на це, важливим аспектом є соціально-культурна парадигма гуманітарного розвитку суспільства, що орієнтується на духовний розвиток життя нації не в історичній площині, а у «світоглядній перспективі культуродайної та вітоцентричної ролі сфери освіти в побудові відкритого демократичного суспільства, соціальному самоствердженні та позитивній самореалізації кожної особистості» (Гриців, 2022, с. 41).

У контексті соціально-культурної парадигми актуальним є розроблення Концепції національного відродження, яка буде спрямована на розвиток можливостей кожної дитини, її національної самосвідомості та національно-культурної ідентичності на засадах народної педагогіки як першооснови наукової педагогіки.

Мета статті – обґрунтувати методологічні аспекти Концепції національного відродження, що сприятиме реалізації в освітній процес національно спрямованої освітньої програми «Народознавство в дії» на основі народної педагогіки в контексті соціально-культурної парадигми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розкриття культуротворчого потенціалу народної педагогіки репрезентується завдяки демократичній відкритості, гуманізму, діалогічності соціально-культурної парадигми. Наукове осмислення народної педагогіки в контексті соціально-культурної парадигми як компонента національної культури може слугувати ефективним джерелом національного самоусвідомлення українства та подолання кризових явищ у суспільстві за умови максимального впровадження в освітній процес культурно-історичних надбань і традицій українського народу.

Термін «народна педагогіка» не лише вважається складником поняття «народознавство», а й виступає головним засобом його реалізації. За цих умов важливим моментом є інтеграція морально-етичних та духовних цінностей українського народу у дисципліни суспільно-гуманітарного і природничо-математичного циклів шляхом поглиблення змісту тематики чинних програм завдяки народознавчому аспекту.

Провідні принципи, форми, методи вивчення народознавства криються насамперед у багатющих арсеналах народної педагогіки (традиціях, звичаях, обрядах та обрядодійствах, ритуалах, народних святах) через засоби народної педагогіки (забавлянки, залички, лічилки, скоромовки, ігри та забави, загадки, прислів'я, приказки, приповідки, прикмети, казки, легенди, перекази, пісні).

На сучасному етапі розвитку суспільства вивчення обрядів, звичаїв, традицій предків через

«народознавство у дії» в закладах освіти є не лише потребою духовного відродження української нації, а й актуальною потребою дидактики. У зв'язку з цим розроблення Концепції національного відродження неабияк на часі.

Означена Концепція визначає пріоритети розвитку всіх компонентів духовності українського народу в процесі реалізації національно спрямованої освіти на основі народознавчого потенціалу нашої держави. Зважаючи на це, компонентами духовності нашого народу є: національна психологія, національно-культурна ідентичність, національна свідомість та самосвідомість, національний характер і темперамент, національний спосіб мислення, народна мораль і етика, народна естетика, народна правосвідомість, національний світогляд, національна філософія, національна ідеологія та ідея, національний ідеал. Усі означені вище компоненти духовності нашого народу (як і його матеріальної культури) становлять національні цінності, що є серцевиною освіти та виховання.

Мета Концепції національного відродження – створення цілісної безперервної освітньої системи шляхом розбудови мережі Шкіл духовного національного відродження на засадах високодуховних цінностей української національної культури.

Зважаючи на мету, серед головних завдань Концепції національного відродження варто виокремити такі:

- виховати нову людину на основі духовного, народознавчо-просвітницького потенціалу з почуттям любові до животворного джерела народної мудрості, народної творчості, враховуючи сучасні державотворчі процеси, в центрі яких – європейська держава Україна з її національним скарбом духовного минулого;
- повернути молоде покоління до національного кореня із позиції дотримання християнських законів;
- відродити в душах дітей, учнівської молоді усвідомлення себе частинкою великого українського народу;
- сформувані в учнів любов до традицій, звичаїв, мудрості наших предків;
- виробити в дітей, учнівської молоді потребу духовної самореалізації через досвід високодуховних цінностей народної педагогіки;
- залучати дітей та учнівську молодь до здорового способу життя через відродження народних традицій;
- розвивати у підростаючого покоління цілісне розуміння живої й неживої природи і місця людини в ній через Закони, що виробили наші діди й прадіди та понад усе ставили Творця на перше місце у своєму житті.

Умовами реалізації завдань є:

– створення відповідного культуротворчого середовища для втілення інноваційних ідей національної освіти, розроблених педагогічних підходів, принципів та методів в освітній процес для розвитку освітнього простору на основі народознавчого потенціалу України;

– упровадження предмета «Народознавство в дії» в освітній процес комплексів «садок-школа»;

– поетапне розроблення навчально-методичного забезпечення (навчально-методичних посібників, підручників, робочих зошитів) для освітньої діяльності з

предмета «Народознавство в дії»;

- підготовка вихователів, учителів для народознавчої роботи в освітніх комплексах «садок-школа»;

- створення освітніх комплексів «садок-школа», що спрямовані на виховання нової людини на ґрунті духовного, народознавчо-просвітницького потенціалу України як основи виховної моделі – Школи духовного національного відродження – шляхом послідовного залучення до творчої групи вчителів-лідерів, вихователів-лідерів у стимулюванні інновацій у навчальних закладах різного типу;

- поглиблення національного вектора управління закладами освіти на основі народознавчого потенціалу України з метою національного відродження.

Відповідно до виокремлених вище актуальних умов визначаються перспективи розвитку українського суспільства, що передбачають позитивну соціалізацію особистості з чітко визначеними правами та обов'язками учасників освітнього процесу як активних членів громадянського суспільства. Крім того, важливим є врахування вікових можливостей учнів і специфіки організації виховного процесу в закладах освіти, які працюватимуть на духовне і національне відродження – Школах духовного національного відродження. У таких школах освітній процес може здійснюватися лише на основі створення відповідного культуротворчого середовища, спрямованого на відродження і побудову гуманістичної школи, наповненої добротою, увагою та повагою до дитини, віри її у можливість на засадах національного скарбу духовної спадщини українського народу. У зв'язку з цим на сьогодні пріоритетною має бути така модель освітнього простору, що передбачає побудову освітнього процесу відповідно до народно-обрядових календарних циклів, спрямованих на розкриття духовного потенціалу особистості, що загалом складає духовний потенціал України. І наш обов'язок – не лише відродити той «затоптаний цвіт», а й зберегти, примножити та передати його наступним поколінням.

Предки залишили нам у спадщину неоціненне багатство: велетенські скарби народної педагогіки, де українське народознавство в ДІІ забезпечує передачу духовних цінностей українського народу з покоління в покоління.

Концептуальна модель особистості нової людини, вихованої на ґрунті духовного, народознавчо-просвітницького потенціалу України в Школі духовного національного відродження, передбачає в зростаючій особистості формування духовно-моральних цінностей, на основі яких засновуються низка цінностей, як-от: громадянські цінності, родинні цінності, світоглядні цінності, екологічні цінності, інтелектуальні цінності, естетичні цінності, валеологічні цінності.

Методологічна основа Концепції національного відродження обумовлена покладеними в її основу науковими підходами, серед яких – культурологічний, системний, особистісно і ментально зорієнтований, аксіологічний, компетентнісний, діяльнісний, що реалізуються на основі відповідних принципів та методів роботи:

- культурологічний підхід: принципи науковості та історизму;

- системний підхід: принципи цілісності, комунікативності, структурності, цілеспрямованості та керуваності, розвитку; методи – системний аналіз, системний синтез, моделювання;

- особистісно зорієнтований підхід: принципи суб'єктивності, індивідуальності, самоактуалізації, вибору, творчості та успіху, довіри та підтримки; методи – діалог, гра, рефлексія, фасилітація й педагогічна підтримка, діагностика, створення ситуації успіху та вибору);

- компетентнісний підхід: принципи суб'єктивності, рефлексивності, творчості, результативності, проектування та конструювання освітнього простору моделювання; методи – життєве проектування, проектна діяльність, тренінги, ділові ігри, творче портфоліо, аналіз життєвих ситуацій, цільові творчі програми, соціальна практика, рефлексія;

- діяльнісний підхід: принципи суб'єктивності, врахування провідних видів діяльності та законів їхньої зміни; врахування сензитивних періодів розвитку дітей; визначення зони найближчого розвитку та організація в ній спільної діяльності дітей і дорослих; амплікація (збагачення, підсилення, поглиблення); проектування, конструювання та створення ситуацій виховної діяльності; результативності та мотивованості, рефлексивності; співробітництва; методи – портфоліо, гра, рефлексія, підтримка ініціативи, соціальна практика, участь у соціальних проєктах) (Оржеховська, 2013).

- ментально зорієнтований підхід: принципи гуманізму, культуровідповідності, природовідповідності, наступності, неперервності, стимулювання, педагогічної компетентності; методи – діалог, гра, фасилітація та педагогічна підтримка, створення ситуації успіху та вибору, життєве проектування, проектна діяльність, тренінги, творче портфоліо, аналіз життєвих ситуацій, цільові творчі програми, соціальна практика, рефлексія, діагностика;

- аксіологічний підхід: принципи об'єктивності, гуманізму, безперервності, самодостатності, діалогічності, культуровідповідності; методи – діалог, життєве проектування, проектна діяльність, цільові творчі програми, соціальна практика, моделювання, прогнозування, програмування.

Отож варто наголосити, що освітніми пріоритетами Школи духовного національного відродження передусім є дитиноцентризм, педагогіка співробітництва, наскрізний процес виховання та новий зміст освіти, який заснований на формуванні компетентностей та ґрунтується на народознавчому потенціалі України з метою виховання нового суспільства, що прагне реалізувати спільні цінності через тісний зв'язок між поколіннями.

Висновки. Багатюща духовна спадщина України, яка творилася тисячоліттями, немає права на забуття. Пам'ять про предків – не забаганка, не данина моді, а насамперед – сенс життя, щоб не були ми без роду і племені, а знали свій родовід, бо мають стояти дерева «з глибоким корінням, високим гіллям». Тому всі ці народні скарби варто повернути в заклади освіти, аби сформувати свідомий тип українця-патріота, не споживача, а творця. Саме освіті належить вирішальна

роль у вихованні нової людини на ґрунті духовного, народознавчо-просвітницького потенціалу України через реалізацію програми «Народознавство в дії» та розбудову виховної моделі Школи духовного національного відродження на основі Концепції духовного національного відродження, наукова новизна якої полягає у розробленні методологічної основи наукових підходів, принципів, методик та формування духовно-моральних цінностей на ґрунті народної мудрості.

Українське народознавство є неповторним за своєю духовною спадщиною, пісенною красою, традиціями та звичаями, а отже, зможе не тільки зацікавити світ, охоплений глобалізацією, що стирає національні й культурні кордони між народами, а й сприяти духовному національному відродженню як українського народу, так і світу загалом.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в упровадженні програми «Народознавство в дії» в освітній простір України та розбудові Школи духовного національного відродження на основі Концепції національного відродження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філіпчук, Г. Г. (2018). Українськість: витоки, вплики, відповіді. Київ: Майстер книг. 448 с.

Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Про Національну доктрину розвитку освіти: указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Державний стандарт початкової освіти: постановва Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року»: Закон України від 05.03.2009 №1065-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-17#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: проект. (2001). *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://osvita.khpg.org/index.php?id=976002302> (дата звернення: 24.07.2023).

Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 1233-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Концепція екологічної освіти України, прийнята рішенням МОН України від 20.12.2001 № 13/6-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Бех, І., Журба, К. (2017). Концепція формування

у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. *Гірська школа Українських Карпат*. № 16. С. 24–33. URL: https://lib.iitta.gov.ua/709855/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%96%D1%83%D1%80%D0%B1%D0%B0_%D0%B3%D1%96%D1%80_%D1%88%D0%BA.pdf (дата звернення: 24.07.2023).

Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): постановва Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.05.2023).

Про культуру: Закон України від 14.10.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Про Стратегію національно-патріотичного виховання: указ Президента України від 18.05.2019 № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні від 03.10.2018 № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/> (дата звернення: 24.07.2023).

Гриців, Т. Г. (2021). Виховання ціннісного ставлення до Батьківщини у молодших школярів засобами народної педагогіки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інститут проблем виховання АПН України. Київ. 413 с.

Гриців, Т. Г. (2022а). Актуальні проблеми організації освітнього і виховного процесу в закладах освіти у повоєнний час. *Професійний розвиток педагога: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції*, (Рівне, 28 квітня 2022 р.). Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет. С. 26–29.

Гриців, Т. Г. (2022б). Ментально зорієнтований підхід у контексті соціально-культурної парадигми. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 19 грудня 2022). Івано-Франківськ: НАІР. С. 40–45.

Гриців, Т. Г. (2022с). Духовний вектор соціально-культурної парадигми національної освіти. *Постпан-демичний розвиток суспільства: економічні, соціальні та психологічні аспекти*: колективна монографія / за наук. ред. Н. Є. Кульчицької. Чортків: ЗУНУ. С. 102–115.

Гриців, Т. Г. (2023). Концептуальні засади реалізації програми «Народознавство в дії». *Національне відродження та розвиток освітнього простору на основі народознавчого потенціалу України*: збірник тез доповідей І Міжнародної науково-практичної конференції (Чортків, 9–10 червня 2023 р.). Чортків: Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу ЗУНУ. С. 89–93.

Програма «Народознавство в дії» (1–4 кл.). (2022) / автори Н. Вонітова, Т. Гриців. Київ: ДНУ «Інститут модернізації та змісту освіти». URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/navchal-ni-prohramy-kursiv-za-vyborom-1-4-klasy/> (дата звернення: 24.07.2023).

Оржеховська, В. М. (2013). Виховна система загальноосвітнього навчального закладу: контури розвитку. Тернопіль: Терно-граф. С. 72–73.

REFERENCES

Filipchuk, H. H. (2018). Ukrainiskist: vytyky, vyklyky, vidpovidi [Ukrainianness: origins, challenges, answers]. Kyiv: Maister knyha. 448 s. [in Ukrainian].

Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the approval of the Concept of State Policy Implementation in the Reform of General Secondary Education «New Ukrainian School» for the period until 2029: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 14.12.2016 № 988-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity: ukaz Prezydenta Ukrainy [On the National Doctrine of Education Development: Decree of the President of Ukraine] vid 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the National Doctrine of Education Development: Decree of the President of Ukraine] vid 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro Zahalnodержавnu prohramu «Natsionalnyi plan dii shchodo realizatsii Konventsii OON pro prava dytyny na period do 2021 roku»: Zakon Ukrainy [On the National Program «National Action Plan for the Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child for the Period Until 2021»: Law of Ukraine] vid 05.03.2009 № 1065-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-17#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Kontseptsiiia hromadianskoho vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrainskoi derzhavnosti [The concept of community education of the individual in the conditions of the development of Ukrainian statehood]: proiekt. (2001). *Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*. URL: <https://osvita.khpg.org/index.php?id=976002302> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Kontseptsiiia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na period do 2025 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy [The Concept of the State Targeted Social Program of National and Patriotic Education for the Period Until 2025] vid 09.10.2020 № 1233-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Kontseptsiiia ekolohichnoi osvity Ukrainy [The Concept of ecological education of Ukraine]: rishennia MON

Ukrainy vid 20.12.2001 № 13/6-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Bekh, I., Zhurba, K. (2017). Kontseptsiiia formuvannia u pidlitkiv natsionalno-kulturnoi identychnosti u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [The concept of formation of national and cultural identity among teenagers in international educational institutions]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat*. № 16. S. 24–33. URL: https://lib.iit-ta.gov.ua/709855/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%96%D1%83%D1%80%D0%B1%D0%B0_%D0%B3%D1%96%D1%80_%D1%88%D0%BA.pdf (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu «Osvita» («Ukraina XXI stolittia»): postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [About the State National Program «Education» («Ukraine of the 21st century»)] vid 03.11.1993 № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 24.05.2023). [in Ukrainian].

Pro kulturu: Zakon Ukrainy [About culture: Law of Ukraine] vid 14.10.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy [On comprehensive general secondary education: Law of Ukraine] vid 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro Stratehiiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia: ukaz Prezydenta Ukrainy [On the Strategy of National Patriotic Education: Decree of the President of Ukraine] vid 18.05.2019 № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku hromadianskoi osvity v Ukraini [About the Strategy of National Patriotic Education: Decree of the President of Ukraine] vid 03.10.2018 № 710-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Prohrama «Nova ukrainska shkola» u postupi do tsinnisnosti [The program «New Ukrainian school» in progress towards values]. (2018). Kyiv. 40 s. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Hrytsiv, T. H. (2021). Vykhovannia tsinnisnogo stavlennia do Batkivshchyny u molodshykh shkolariv zasobamy narodnoi pedahohiky [Cultivating a positive attitude towards Batkivshchyna in younger schoolchildren by means of folk pedagogy]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Instytut problem vykhovannia APN Ukrainy. Kyiv. 413 s. [in Ukrainian].

Hrytsiv, T. H. (2022a). Aktualni problemy orhanizatsii osvity i vykhovnoho protsesu v zakladakh osvity u povoiennyi chas [Actual problems of the organization of the educational and educational process in educational

institutions in the post-war period]. *Profesiyni rozvytok pedahoha*: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, (Rivne, 28 kvitnia 2022 r.). Rivne: Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet. S. 26–29. [in Ukrainian].

Hrytsiv, T. H. (2022b). Mentalno zoriientovanyi pidkhid u konteksti sotsialno-kulturnoi paradyhmy [Mentally oriented approach in the context of socio-cultural paradigm]. *Zrostaucha osobystist u smyslotsinnisnykh obry-sakh*: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kyiv, 19 hrudnia 2022). Ivano-Frankivsk: NAIR. S. 40–45. [in Ukrainian].

Hrytsiv, T. H. (2022c). Dukhovnyi vektor sotsialno-kulturnoi paradyhmy natsionalnoi osvity [The spiritual vector of the socio-cultural paradigm of national education]. *Postpandemichni rozvytok suspilstva: ekonomichni, sotsialni ta psykhologichni aspekty*: kolektyvna monohrafiia / za nauk. red. N. Ye. Kulchytskoi. Chortkiv: ZUNU. S. 102–115. [in Ukrainian].

Hrytsiv, T. H. (2023). Kontseptualni zasady realizatsii

prohramy «Narodoznavstvo v dii» [The spiritual vector of the socio-cultural paradigm of national education]. *Natsionalne vidrodzhennia ta rozvytok osvithnoho prostoru na osnovi narodoznavchoho potentsialu Ukrainy*: zbirnyk tez dopovidei I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Chortkiv, 9–10 chervnia 2023 r.). Chortkiv: Chortkivskyi navchalno-naukovyi instytut pidpriemnytstva i biznesu ZUNU. S. 89–93. [in Ukrainian].

Prohrama «Narodoznavstvo v dii» (1–4 kl.) [«Ethnohistory in Action» program]. (2022) / avt. N. Vonitova, T. Hrytsiv. Kyiv: DNU «Instytut modernizatsii ta zmistu osvity». URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/navchal-ni-prohramy-kursiv-za-vyborom-1-4-klasy/> (data zvernennia: 24.07.2023). [in Ukrainian].

Orzhekhovska, V. M. (2013). Vychovna systema zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: kontury rozvytku [The educational system of a multidisciplinary educational institution: contours of development]. Ternopil: Ternohraf. S. 72–73. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 24.08.2023